

1. Kommentarer til de enkelte organisationsformer

1.1. Statsvirksomhed

I en række tilfælde driver institutioner i den statslige forvaltning virksomhed, der har et forretningsmæssigt præg. Deres virksomhed er omfattet af de regler, der gælder for andre dele af den statslige forvaltning, herunder finansloven. For at give disse institutioner mulighed for en mere fleksibel tilpasning af aktiviteten til markedsmæssige vilkår er der dog etableret en særlig bevillingstype, statsvirksomhed, der betyder, at de er undtaget for nogle af de bevillingsregler, der ellers gælder for statslige institutioner. Generelt er der mulighed for en tæt styring af statsvirksomhederne.

1.2. Selvstændige offentlige virksomheder

Selvstændige offentlige virksomheder er reguleret ved særlove, der fastsætter de vilkår, herunder muligheden for direkte styring, der skal gælde for den enkelte selvstændige offentlige virksomhed. For Post Danmark A/S, der tidligere var en selvstændig offentlig virksomhed, gjaldt, at ansvarsfordelingen helt svarede til aktieselskabslovens almindelige ordning, og styringsmæssigt kunne Post Danmark lige så godt have været et enejet statsligt aktieselskab.

I forhold til Energinet.dk er transport- og energiministeren i henhold til lovgrundlaget tillagt visse kompetencer til at gribe ind direkte over for selskabet, som ikke umiddelbart ville være mulige under aktieselskabsloven. Det gælder dog også for Energinet.dk, at det er bestyrelsen, der vælges af transport- og energiministeren, og direktionen, der har ansvaret for den daglige drift.

Som følge af enejeerskabet til de offentlige selvstændige virksomheder vil staten eventuelt på grundlag af en ændring af den relevante lovgivning kunne indføre en tættere styring, hvis det måtte ønskes.

1.3. Enejet statsligt aktieselskab

I de statslige aktieselskaber følger styringsmodellen aktieselskabslovens almindelige ordning. Det betyder i korthed, at staten vælger bestyrelsen og afgiver stemmer i forhold til de forslag, der behandles på generalforsamlingen. Kompetencen til at disponere i forhold til den forretningsmæssige virksomhed er dog som udgangspunkt overladt til selskabets ledelse, bestyrelse og direktion, i henhold til den ansvarsfordeling mellem de to ledelsesniveauer, der følger af aktieselskabsloven.

Ledelsens mulighed for at disponere kan dog være begrænset af det formål, der er angivet i selskabets vedtægter. Normalt vil det vedtægtsmæssige formål indeholde en angivelse af, hvilken type af virksomhed selskabet kan drive, og typisk også, at virksomheden skal drives på forretningsmæssige vilkår. Der vurderes dog ikke generelt at være noget til hinder for, at formålsbestemmelsen kan medføre pligt for selskabet til ud fra overordnede samfundsmæssige hensyn m.v. at varetage underskudsgivende funktioner.

Det gælder tillige, at generalforsamlingen kan gribe ind i ethvert konkret sagsforhold i selskabet og give bestyrelsen konkrete anvisninger og direktiver derom. Dog gælder den modifikation, at sådanne indgreb ikke må have en sådan intensitet og hyppighed, at generalforsamlingen herved kan siges at have overtaget ledelsen af selskabet, der efter aktieselskabsloven tilkommer bestyrelse og direktion.

Selv om staten i forhold til enejejede statslige aktieselskaber kan pålægge selskabets ledelse at forfølge andre hensyn end rent forretningsmæssige, vurderes det generelt ikke hensigtsmæssigt. Således vil det betyde, at selskabets ledelse i forhold til konkrete dispositioner skal foretage en afvejning mellem de forretningsmæssige konsekvenser og konsekvenserne i forhold til de andre samfundsmæssige hensyn, de er blevet pålagt at varetage. Sådanne afvejninger er det politiske system bedre til at gennemføre end fx bestyrelser for statslige selskaber, der overvejende består af eksternt rekrutterede medlemmer.